

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**«АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ
РОЗВИТКУ НАУКИ І ОСВІТИ»**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**III Міжнародної науково-практичної конференції
науково-педагогічних працівників та молодих науковців
(09-10 листопада 2023 р., Одеський державний аграрний університет)**

Агробіотехнологічний
факультет

Навчально-
науковий інститут
біотехнологій та
аквакультури

Кафедра
суспільно-
гуманітарних наук

Факультет
ветеринарної
медицини

Факультет геодезії,
землеустрою та
агроінженерії

Факультет економіки
та управління

ОДЕСА - 2023

сільськогосподарської продукції - заміновані. І лише невелика частка – землі, які використовуються аграрним сектором на сьогоднішній день. Розмінування територій – дуже довгий та складний процес, і саме через це, території, які призначені для посіву сільськогосподарської продукції будуть непридатними ще не один десяток років. Через це аграрний бізнес почав заробляти менше, порівняно з довоєнними роками.

Ринок праці у 2023 році почав поступово відновлюватись. Вагомо вплинуло покращення ситуації з енергосистемою, а також відновились робота багатьох підприємств та заводів, що пов'язані із аграрним сектором.

На сьогоднішній день, рівень безробіття в сфері аграрних відносин має середній показник – 26%, але прогнозується, що показник з кожним роком буде знижуватись, і вже у 2025 році буде становити – 17, 5%. Не дивлячись на складне становище в країні, велика частина агропідприємств планує збільшувати зарплатню, адже не всі працівники хочуть працювати за мінімальну, чи навіть середню по всій країні заробітну плату. Особливо керівникам потрібен персонал, адже велика частина робітників пішла до лав Збройних сил України – захищати нашу Батьківщину.

Отже, ринок праці у 2023 році почав поступово відновлюватись. Не дивлячись на те, як країна-терорист руйнує все, що ми так довго будували – народ не зневірився, а почав працювати все більше не лише на відновлення будинків, підприємств, установ, а й робочих місць та України в цілому.

Список використаних джерел:

1. Відкриті дані земельного кадастру України. URL:<https://kadastr.live/#5/48.43/32.77> (дата звернення 25.09.2023 р.)
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.2022 № 564 «Деякі питання ведення та функціонування Державного земельного кадастру в умовах воєнного стану». URL:<https://land.gov.ua/uriad-pryiniav-postanovu-deiaki-pytannia-vedennia-ta-funktsionuvannia-derzhavnoho-zemelnoho-kadastru-v-umovakh-voiennoho-stanu/> (дата звернення 27.09.2023 р.)
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.05.2022 № 563 «Деякі питання регулювання земельних відносин». URL:<https://land.gov.ua/uriad-pryiniav-postanovu-deiaki-pytannia-rehuliuвання-zemelnykh-vidnosyn/> (дата звернення 29.09.2023 р.)

УДК 332.334:502/504(477.74)

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В КОДИМСЬКІЙ ТГ ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Данілова Н.В., к.геогр.н., старший викладач кафедри агрометеорології та агроекології
Одеський державний екологічний університет, м. Одеса, Україна

Смоленська Л.І., старший викладач кафедри геодезії, землеустрою та земельного кадастру
Одеський державний аграрний університет, м. Одеса, Україна

За наявністю природно-ресурсного потенціалу Україна належить до достатньо забезпечених країн світу. Сьогодні Україна має всі необхідні потенційні можливості для того, щоб називатися аграрною країною і підвищити частку своєї конкурентоспроможності на світовому аграрному ринку [1, 2]. В Земельному кодексі України зазначено, що земля є головним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави [3].

Земельні ресурси є найціннішими ресурсами місцевих територіальних громад та головним фактором розвитку сільського господарства. Земля, як і інші ресурси, умовно обмежена в

кількісному та якісному відношеннях. Її використання може бути ефективним і неефективним [4, 5].

Метою дослідження є визначення шляхів підвищення екологічної ефективності використання земель сільськогосподарського призначення на території Кодимської ТГ Подільського району Одеської області.

Високий рівень розораності сільськогосподарських угідь на території Кодимської ТГ, який складає 82,9% та розораність самої території – 54,2%, обумовлений наявністю родючих ґрунтів і, як наслідок, інтенсивним аграрним виробництвом. Такий показник свідчить про те, що територія громади є екологічно нестійкою.

Кодимська ТГ належить до другої групи за ступенем сільськогосподарської освоєності: питома вага площ сільськогосподарських земель становить 65,4%. В даному випадку на території громади в першу чергу необхідно зменшити освоєння територій, а саме зменшити розораність, втілювати сучасний комплекс агротехнічних заходів. Під час перспективного планування особливу увагу потрібно звернути на доцільність значного розширення площ луків та культурних пасовищ за рахунок площ під орною землею. Це дозволить зменшити водну і вітрову ерозію ґрунтів, вирощувати рослинницьку продукцію на кращих землях, щоб підвищити рівень її конкурентоспроможності. Необхідно оцінити їхню придатність для використання в сільському господарстві відповідно до агропромислових груп ґрунтів та крутості схилів. Облік даних факторів дозволить запобігти розвитку ерозійних процесів і зберегти родючість ґрунтів.

Деградовані та малопродуктивні землі потрібно вилучити зі складу ріллі та перевести їх у режим тимчасової консервації з метою реабілітації або постійної консервації шляхом переведення в пасовища, сіножаті, під природоохоронні або рекреаційні ділянки. Таким чином суттєво збільшаться площі кормових угідь та ділянок під лісовими насадженнями, одночасно знизиться рівень розораності території, що, у свою чергу, зменшить прояви ерозії ґрунтів.

Екологічний стан сільськогосподарських земель Кодимської ТГ за співвідношенням основних типів угідь оцінюється як незадовільний, тобто скорочення у структурі угідь частки природних комплексів свідчать про перехід агроландшафтів до категорії нестійких. Ситуація, що склалася, вимагає прийняття невідкладних заходів щодо зміни компонентного складу деградованих агроландшафтів.

Також потрібно впровадити ґрунтозахисну систему землеробства з контурно-меліоративною організацією території, з розширенням площ безполцевого обробітку ґрунту, щільовання ріллі, смуговим розміщенням посівів і парів. Першочергово це залуження та консервація дуже еродованих та схилових земель.

Використання методів, таких як плугота, мінімальна обробка ґрунту та збереження залишкової рослинності, також сприяє збереженню ґрунту від ерозії і втрати родючості.

Щоб запобігти змиву ґрунтів та затримання стоку потрібно здійснити комплекс протиерозійних заходів, завдяки яким повинні значно зменшитись втрати органічних та мінеральних речовин в ґрунті (відвернуті втрати ґрунту), що буде сприяти збереженню родючості ґрунтів і зростанню врожайності сільськогосподарських культур. Це дасть можливість одержувати додаткову продукцію.

Так як основні агротехнологічні фактори, що посилюють ерозійні процеси в Кодимській ТГ Подільського району Одеської області – це висока оранка сільськогосподарських угідь, наявність прямолінійної організації території на схилових землях, велика питома вага у структурі посівних площ просапних культур, у тому числі на еродованих землях, нехтування їх руйнівним впливом на ґрунт, відсутність системи ґрунтозахисних технологій то потрібно спрямувати пропозиції, перш за все, на оптимізацію співвідношення природних систем та агросистем, реконструкцію агроландшафтів на засадах ландшафтного контурно-меліоративного землеробства на економічній основі, протиерозійної організації території лише на рівні окремих сівозмін.

Освоєння і дотримання зональних науково обґрунтованих сівозмін у комплексі з іншими технологічними заходами може підвищити родючість земель на 40-50%, забезпечивши при

цьому відтворення родючості ґрунтів і охорону навколишнього середовища. Введення системи ротації культур зменшить залежність від одного набору поживних речовин, а також ймовірність розвитку стійких шкідників, бур'янів та хвороб. Відновлення та рекультивація деградованих ґрунтів дозволить відновити родючість ґрунту шляхом внесення необхідних поживних речовин та органічного матеріалу, що сприяє зростанню рослин та підвищенню врожайності.

Необхідно розробляти систему заходів щодо усунення цих явищ, відновити культуру землеробства, а саме впроваджувати систему сівозмін. Тому створення сприятливих умов для росту і розвитку сільськогосподарських культур - впровадження науково-обґрунтованої системи сівозмін, що призведе до раціонального використання земель та захисту ґрунтів від ерозії, збереження вологи і підвищення родючості є основним завданням на всіх етапах розвитку землеробства.

При формуванні структури посівних площ необхідно передбачати обґрунтоване поєднання вологолюбних культур з культурами, які належать до так званої групи буферності щодо режиму зрошення. Цими культурами є озимі та ярі зернові, ріпак, гірчиця, ранні кормові сумішки, люцерна на насіння та інші. Таке поєднання дасть змогу раціональніше використовувати поливну воду.

Також забруднення ґрунтів можна значно зменшити за допомогою антропогенного впливу, який зумовлений внесенням у ґрунт пестицидів, добрив та отрутохімікатів. Збалансоване та точне внесення добрив допомагає підтримувати оптимальні рівні поживних речовин у ґрунті, запобігаючи його вимиванню і забрудненню. Загалом, правильне внесення добрив на поля сприяє збільшенню врожайності та зниженню негативного впливу на довкілля.

Є необхідним розробка планів землекористування, які враховують особливості кожної земельної ділянки та максимально використовують її потенціал при збереженні їхньої природної якості і які дозволили б раціонально використовувати доступні ресурси, такі як ґрунт, вода та рослинність. Врахування особливостей кожної земельної ділянки дозволяє оптимізувати використання цих ресурсів, забезпечуючи максимальну продуктивність.

Якщо господарювання на землі призводить до втрат родючості ґрунтів, то потрібно запровадити штрафи, тому на сучасному етапі варто розробити механізм адміністративної й економічної відповідальності землекористувачів і власників за порушення ними екологічних вимог.

Всі ці заходи є дуже різноманітними та повинні здійснюватись у єдиній системі, інтегруючи один в одного та посилювати дію всіх.

Отже, заходи, спрямовані на покращення стану земель на території Кодимської ТГ є комплексними та включають у себе як регулюючі правові заходи, так і практичні програми з підвищення якості та захисту земельних ресурсів.

Після проведеного аналізу ситуації земель сільськогосподарського призначення на території Кодимської ТГ Подільського району Одеської області можна запропонувати напрямки вирішення існуючих проблем.

Високий рівень розораності сільськогосподарських угідь на території Кодимської ТГ, який складає 82,9% та розораність самої території – 54,2%, обумовлений наявністю родючих ґрунтів і, як наслідок, інтенсивним аграрним виробництвом. Такий показник свідчить про те, що територія громади є екологічно нестійкою. Кодимська ТГ належить до другої групи за ступенем сільськогосподарської освоєності: питома вага площ сільськогосподарських земель становить 65,4%. В даному випадку на території громади в першу чергу необхідно зменшити освоєння територій, а саме зменшити розораність, втілювати сучасний комплекс агротехнічних заходів. Під час перспективного планування особливу увагу потрібно звернути на доцільність значного розширення площ луків та культурних пасовищ за рахунок площ під орною землею. Це дозволить зменшити водну і вітрову ерозію ґрунтів, вирощувати рослинницьку продукцію на кращих землях, щоб підвищити рівень її конкурентоспроможності. Необхідно оцінити їхню придатність для використання в

сільському господарстві відповідно до агропромислових груп ґрунтів та крутості схилів. Облік даних факторів дозволить запобігти розвитку ерозійних процесів і зберегти родючість ґрунтів.

Деградовані та малопродуктивні землі потрібно вилучити зі складу ріллі та перевести їх у режим тимчасової консервації з метою реабілітації або постійної консервації шляхом переведення в пасовища, сіножаті, під природоохоронні або рекреаційні ділянки. Таким чином суттєво збільшаться площі кормових угідь та ділянок під лісовими насадженнями, одночасно знизиться рівень розораності території, що, у свою чергу, зменшить прояви ерозії ґрунтів.

Екологічний стан сільськогосподарських земель Кодимської ТГ за співвідношенням основних типів угідь оцінюється як незадовільний, тобто скорочення у структурі угідь частки природних комплексів свідчать про перехід агроландшафтів до категорії нестійких. Ситуація, що склалася, вимагає прийняття невідкладних заходів щодо зміни компонентного складу деградованих агроландшафтів.

Також потрібно впровадити ґрунтозахисну систему землеробства з контурно-меліоративною організацією території, з розширенням площ безполицевого обробітку ґрунту, щільовання ріллі, смуговим розміщенням посівів і парів. Першочергово це залуження та консервація дуже еродованих та схилових земель.

Використання методів, таких як плугота, мінімальна обробка ґрунту та збереження залишкової рослинності, також сприяє збереженню ґрунту від ерозії і втрати родючості.

Щоб запобігти змиву ґрунтів та затримання стоку потрібно здійснити комплекс протиерозійних заходів, завдяки яким повинні значно зменшитись втрати органічних та мінеральних речовин в ґрунті (відвернуті втрати ґрунту), що буде сприяти збереженню родючості ґрунтів і зростанню врожайності сільськогосподарських культур. Це дасть можливість одержувати додаткову продукцію.

Так як основні агротехнологічні фактори, що посилюють ерозійні процеси в Кодимській ТГ Подільського району Одеської області – це висока оранка сільськогосподарських угідь, наявність прямолінійної організації території на схилових землях, велика питома вага у структурі посівних площ просапних культур, у тому числі на еродованих землях, нехтування їх руйнівним впливом на ґрунт, відсутність системи ґрунтозахисних технологій то потрібно спрямувати пропозиції, перш за все, на оптимізацію співвідношення природних систем та агросистем, реконструкцію агроландшафтів на засадах ландшафтного контурно-меліоративного землеробства на економічній основі, протиерозійної організації території лише на рівні окремих сівозмін.

Освоєння і дотримання зональних науково обґрунтованих сівозмін у комплексі з іншими технологічними заходами може підвищити родючість земель на 40-50%, забезпечивши при цьому відтворення родючості ґрунтів і охорону навколишнього середовища. Введення системи ротації культур зменшить залежність від одного набору поживних речовин, а також ймовірність розвитку стійких шкідників, бур'янів та хвороб. Відновлення та рекультивація деградованих ґрунтів дозволить відновити родючість ґрунту шляхом внесення необхідних поживних речовин та органічного матеріалу, що сприяє зростанню рослин та підвищенню врожайності.

Необхідно розробляти систему заходів щодо усунення цих явищ, відновити культуру землеробства, а саме впроваджувати систему сівозмін. Тому створення сприятливих умов для росту і розвитку сільськогосподарських культур - впровадження науково-обґрунтованої системи сівозмін, що призведе до раціонального використання земель та захисту ґрунтів від ерозії, збереження вологи і підвищення родючості є основним завданням на всіх етапах розвитку землеробства.

При формуванні структури посівних площ необхідно передбачати обґрунтоване поєднання вологолюбних культур з культурами, які належать до так званої групи буферності щодо режиму зрошення. Цими культурами є озимі та ярі зернові, ріпак, гірчиця, ранні кормові сумішки, люцерна на насіння та інші. Таке поєднання дасть змогу раціональніше використовувати поливну воду.

Також забруднення ґрунтів можна значно зменшити за допомогою антропогенного впливу, який зумовлений внесенням у ґрунт пестицидів, добрив та отрутохімікатів. Збалансоване та точне внесення добрив допомагає підтримувати оптимальні рівні поживних речовин у ґрунті, запобігаючи його вимиванню і забрудненню. Загалом, правильне внесення добрив на поля сприяє збільшенню врожайності та зниженню негативного впливу на довкілля.

Є необхідним розробка планів землекористування, які враховують особливості кожної земельної ділянки та максимально використовують її потенціал при збереженні їхньої природної якості і які дозволили б раціонально використовувати доступні ресурси, такі як ґрунт, вода та рослинність. Врахування особливостей кожної земельної ділянки дозволяє оптимізувати використання цих ресурсів, забезпечуючи максимальну продуктивність.

Якщо господарювання на землі призводить до втрат родючості ґрунтів, то потрібно запровадити штрафи, тому на сучасному етапі варто розробити механізм адміністративної й економічної відповідальності землекористувачів і власників за порушення ними екологічних вимог.

Всі ці заходи є дуже різноманітними та повинні здійснюватись у єдиній системі, інтегруючи один в одного та посилювати дію всіх.

Отже, заходи, спрямовані на покращення стану земель на території Кодимської ТГ є комплексними та включають у себе як регулюючі правові заходи, так і практичні програми з підвищення якості та захисту земельних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Авраменко Т.П. Ресурсний потенціал земель сільськогосподарського призначення та раціональне його використання. *Аграрна наука і освіта*. 2006. №5-6. С. 125-128.
2. Медведєв В.В., Лактіонова Т.М. Земельні ресурси України. Київ. 1998. 150 с.
3. Земельний Кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 3-4, ст.27. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
4. Паньків З. П. Земельні ресурси : навчальний посібник. Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 272 с.
5. Земельні ресурси та їх використання : навч. посіб. /А. М. Третяк та ін. Біла Церква: «ТОВ «Білоцерківдрук», 2022. 304 с.

УДК (1-751.3)(477.86)

ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО СТАНУ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Демченко А.Г., здобувач вищої освіти, alinkademch2703@gmail.com

Костюкевич Т.К. канд. геогр. наук, kostyukevich1604@i.ua

Одеський державний екологічний університет, м. Одеса, Україна

Природно-заповідний фонд (ПЗФ) України – це певні території та об’єкти зі спеціальним юридичним статусом, які мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність. Іншими словами, до ПЗФ включаються найбільш цінні для збереження природи території.

Наразі природно-заповідний фонд є одним із найбільш дієвих механізмів охорони найцінніших лісів. Численні лісові заказники, заповідні урочища, а також національні природні парки та інші об’єкти ПЗФ містять чимало українських лісів, які потребують охорони [1].